

Nog eene stem over den landverkoop op Java.

I.

Wij hebben dezer dagen eene brochure ontvangen van den heer J. W. H. SMISSAERT, getiteld: *Een woord over de nota van den heer SLOET TOT OLDHUIS, dienende ter beantwoording van de mededeeling, door den minister van Koloniën, in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, van den 14den maart 1849, gedaan.* Wij kunnen de reden niet gissen, waarom de schrijver verkozen heeft zijn geschrift niet in den handel verkrijgbaar te stellen. Wanneer men op zoo bescheiden toon spreekt, mag men zich waarlijk wel in het publiek laten hooren. De heer SMISSAERT heeft dertig jaar op Java doorgebracht en is vijftien jaar werkzaam geweest als resident van Baglen, van Cheribon en van Samarang. Hij is, zoo als hij zelf getuigt, een voorstander van het stelsel van kultures, doch evenwel niet blind voor de gebreken en misbruiken, die aan hetzelfde verbonden zijn." Dat het laatste meer dan eene phrase is, daarvan levert de brochure meer dan één voorbeeld.

Over het geheel geeft dit boekje meer dan het belooft. In het voorbijgaan wordt op onderscheidene punten opmerkzaam gemaakt, die wel verdienen de aandacht op te wekken. Daar de brochure niet onder het publiek verspreid is, gelooven wij onzen lezers geene ondiens te doen, er het een en ander uit mede te deelen.

In de eerste plaats komt de schrijver op, tegen het beweren van den heer SLOET, dat men het batig saldo van ongeveer 14 millioen niet verschuldigd is aan het kultuur-stelsel, zoo als de oud-minister van Koloniën, G. L. BAUD, heeft opgegeven, maar dat gemeld saldo verkregen is, door het verschil tusschen de territoriale inkomsten, de landrenten, de verpachte middelen en de in- en uitgaande regten, van de jaren 1824 en 1847, bedragende:

het laatste jaar. f 27,700,000
en het eerste. » 15,200,000

alzo een verschil van . . . f 12,500,000
daarbij verder in aanmerking bringende, dat de generaal VAN DEN BOSCH een saldo van meer dan twee millioen in de Indische kas vond, toen hij het stelsel van kultures invoerde; dat hij geldsommen van Nederland medebragt; dat, gedurende het eerste tijdvak, van 1816 tot 1830, groote buitengewone onkosten hebben moeten worden gedaan, die belangrijke geldsommen verslonden hebben; terwijl de kostbare en niet minder geld verslindende oorlogen, in dat tijdvak in Indië gevoerd, zoowel op Java, als op Sumatra, Celebes en Borneo, nadeelig gewerkt hebben op de ontwikkeling van handel, industrie en landbouw, welke bronnen van inkomsten dus ook minder hebben opgebracht.

"Ogenschijnlijk" zegt de heer SMISSAERT heeft dit beweren grond van waarheid, en ik gevoel mij niet in staat, het geheel te wederleggen; naar mijn inzien, zou de oud-minister voorlichtiger gehandeld hebben, door het

cijfer van het batig saldo slechts gedeeltelijk aan het kultuur-stelsel toe te schrijven, zoo als de heer SLOET van zijnen kant daarin ook gedeeltelijk moest toegeven; aan overdrijving zou men zich dan, van weerskanten, niet hebben schuldig gemaakt.

»Als ik toch naga dat, van 1836 tot en met 1842, in de residentie Cheribon jaarlijks, gemiddeld, aan de bevolking is uitbetaald voor suikerriet, indigo en koffij, de enorme som van f1,129,730 en dit tot maatstaf neem, dan kom ik tot de gevolgtrekking, dat die jaarlijksche uitkeering, in niet geringe mate heeft medegewerkt, om de territoriale inkomsten te doen stijgen: ik wil het minste erkennen, dat ik mij dwaard zou geacht hebben, de landrenten van die residentie, gedurende dat tijdsverloop, van lieverlede te verhoogen van f585,644 tot f944,424, indien ik niet de overtuiging had gehad, dat de Javaan rijkelijk de middelen bezat, om de jaarlijks aan hem opgelegde verhooging van landrenten te dragen, en zulks niettegenstaande het mij, door opnemingen en opmetingen der velden (zoo goed als dit belangrijk werk met de beschikbare middelen, uitgevoerd kon worden), zonneklaar gebleken was, dat die landrenten op verre na niet zooveel opbragten, als het geval kon en moest wezen.

»Ditzelfde heeft plaats in de meeste andere, zoo niet in alle residentien, ten minste als de jaarlijksche aanslag of vaststelling der landrenten in goede en niet willekeurige wordt gedaan.

»Vóór de invoering van het kultuur-stelsel bezat de Javaan geene andere middelen, om het bedrag van zijne landrenten te voldoen, dan de opbrengst van zijne sawa-velden, waarvan hij, alzoo, een groot gedeelte moest verkoopen, voor dikwijls zeer lage prijzen; het overschietende van den padie- of rijst-oogst was dan nauwelijks toereikende voor het onderhoud van zijn gezin tot den volgende oogst, en in verdere benooidigheden moest voorzien worden door den verkoop van veldvruchten, waar de gelegenheid bestaat die te telen, door het aan de markt brengen van de vruchten en voortbrengselen van zijn erf (*Karang*), of wel door het verrigten van den eenen of anderen voordeel gevenden arbeid, welke dikwijls schaarsch en, in afgelegene plaatsen, in het geheel niet te verkrijgen was.

»Onbetwistbaar is het dus, dat het kultuur-stelsel heeft bijgedragen, niet alleen om de landrenten te doen stijgen, maar ook om de verpachte middelen en de inkomende en uitgaande regten meer productief te maken, hetgeen het gevolg is van meerderen omloop van geld en beschikking daarover door den Javaan. Want wie kan het tegenspreken, dat er over het algemeen genomen meer welvaart bij hem bestaat sedert de invoering van het kultuur-stelsel? Hij, die dit ontkennt, verraadt, dat hij, of tegen het stelsel ingenomen is, of den toestand van de Javasche bevolking niet gekend heeft, vóór de invoering van dat stelsel.

De voorname reden, die de

stige werking van het stelsel ligt daarin, dat te veel van de bevolking gevorderd wordt, zonder, of tegen onvoldoende betaling, en de oorzaak hiervan is gelegen en steeds te vinden, in gebrek aan beschikking over geld door het gouvernement; vele verbeteringen, die voorgedragen worden tot het doen ophouden van de bestaande gebreken en misbruiken, lijden daar schipbreuk op."

Deze twee hoofdgebreken van onze kolonie-regering, het te veel vergen van de bevolking en het nalaten van nuttige en noodige verbeteringen, om het cijfer van het batig slot toch zoo hoog mogelijk op te drijven, schijnen door niemand meer ontkend te worden. Dit is een punt, waarover de meest uiteenlopende opinien met elkander overeenstemmen. Dat men, om voortdurend te plukken en te oogsten, ook planten en zaaijen moet; dat men, om bestendige opbrengsten te verzekeren, ook met milde hand moet durven uitgeven, schijnt voor onze kolonie-regering eene nog niet geleerde les. Gelijk bijna allen, die over de Indische zaken geschreven hebben, dringt de heer SMISSAERT op deze beide punten herhaaldelijk aan. Het volgende, waar hij deze aangelegenheid meer uitvoerig behandelt, komt ons voor allezins ter harte te moeten genomen worden:

»Over het algemeen worden door den oud-minister vele in te voeren verbeteringen aangegeven, die allen van het hoogste belang zijn, maar die ik niet afhankelijk acht van het bestaande kultuur-stelsel en ook niet van het landbezit op Java.

»Aan het niet kunnen beschikken over het noodige geld, door het Indische gouvernement, ten einde ze tot stand te brengen, wijt ik het achterwege blijven van die verbeteringen. Hoe menig voorstel is door vele residenten gedaan, om dammen in rivieren te leggen en waterleidingen te graven, ten einde uitgestrekte rijstvelden, die geheel of gedeeltelijk van de vallende regens afhankelijk zijn, te allen tijde van rivierwater te voorzien, om daardoor mis- of mingoede gewassen te voorkomen; maar niet dan zeer zeldzaam is aan die voorstellen eenig gevolg gegeven, en meestal ontving men van de regering geene beschikking op het gedane voorstel; het zeggen was echter immer, dat voor zulke werken geen geld kon worden aangewezen.

»Onverklaarbaar is het, dat men een zoo gezegend land, zoo vatbaar voor meerdere ontwikkeling, niet ontslaat van de knellende banden om alles, wat het oplevert, naar het moederland te moeten overmaken, zonder het noodige te kunnen aanwenden tot bespoediging van die ontwikkeling; — maar die voedende melk is altijd zoo verkwikkend voor Nederland geweest, dat men die thans niet ontberen kan; indien slechts een gedeelte van de schatten, die het land afwerpt, konde worden aangewend om nieuwe schatten op te brengen, want ontegenzeggelijk is het, dat de kosten, van het daars teruggaan van waterwerken, en van de terug-

betoogd, dat het getal en de bezoldiging van de inlandsche ambtenaren en het aan hen toegekende personeel onvoldoende was. De waarheid daarvan werd wel door het gouvernement erkend, maar het moest blijven zoo als het was; men kon geen geld missen, en niet zelden gebeurde het zelfs, dat de eene of andere autoriteit, door of namens het gouvernement aangeschreven werd, geene voordragten tot uitgaven te doen, indien de *onvermijdelijke noodzakelijkheid* niet kon worden aangetoond; door deze magtspreuk werd men afgeschrikt en men onthield zich verder van het doen van voordragten.

»In vroegere jaren was dit anders. Ik herinner mij nog, dat ik, in 1832, resident van Baglen zijnde, een voorstel aan den gouverneur-generaal, wijlen den generaal VAN DEN BOSCH, deed, om f10,800 toe te staan voor de verstrekking van voeding aan het werkvolk bij het vervaardigen van eene, in het belang van de rijst-kultuur, geprojecteerde waterleiding; dat bedrag werd onmiddellijk toegestaan niet alleen, maar, toen later de goede uitslag van dit belangrijk werk aan het gouvernement berigt werd, *ontving de resident de betuiging van tevredenheid der regering, wegens den ijver, door hem aan den dag gelegd.* Die f10,800 zijn nu, waarschijnlijk, reeds honderdvoud in slands kas teruggekeerd, daar de uitkomsten van die waterleiding bewonderenswaardig zijn. Op zulk eene wijze werd, in dien gelukkigen tijd, de ambitie van de ambtenaren geprikkeld; sedert is dit werkelijk veranderd en heeft het gouvernement er geen bijzonder werk meer van gemaakt, om goede ambtenaren te behouden; van daar dan ook de tegenwoordige moeilijkheid, om de verschillende betrekkingen, naar eisch te vervullen.

»In 1837 of 38 is, op voorstel van den resident, de ingenieur VAN TIEL, die reeds blijken van praktische kunde gegeven had, naar de residentie Cheribon gezonden, om opnemingen te doen voor het maken van waterwerken, in het belang van de rijst-kultuur. Naar de aanwijzing van den Resident, is de mogelijkheid bevonden te bestaan; plannen en begrootingen zijn door gemelden ingenieur opgemaakt en ingezonden om dammen te leggen in de rivieren Tjilostoen en Tjisanggarong, westelijke en oostelijke grenzen van de residentie, waardoor de uitgestrekte velden van de geheele afdeeling Indramajoe en de districten Lossari van de residentie Cheribon en Tagal, van stroomend water zouden zijn voorzien; onder het bestuur van den heer G. L. BAUD over de residentie Samarang, is het leggen van eenen dam in de rivier Toentang, door dienzelfden ingenieur geprojecteerd; — maar op geen van de betrekkelijke voorstellen is gouvernements-beschikking, veel minder uitvoering van de werken, gevolgd, denklijk al wederom door het bekende gebrek aan beschikbaar geld. Die uitvoering blijft alzoog tot de vrome wenschen behooren.

»Men klaagt over misbruiken, die gemaakt worden van de heerendiensten, door de bevolking te verrigten. Die klagten erken ik voor gegrond; maar vele van die misbruiken, zoo niet alle, zijn hunnen oorsprong ver-

schuldigd aan het niet toestaan van het noodige geld; de mindere inlandsche ambtenaren zijn slecht bezoldigd; in de residentie Cheribon genieten de districts-hoofden, die met het bestuur van eene uitgestrektheid van dertig en meer vierkante uren, en eene bevolking van 20, tot 30,000 zielen, over die uitgestrektheid verspreid, belast zijn, een maandelijksch tractement van 25 tot 30 gulden; hebben tot hunne assistentie eenen inlandschen schrijver en eenen, door het gouvernement bezoldigden policiedienaar; het ontbrekende aan inkomen en personeel moet, door kleine knevelarijen en het misbruik maken van heerendiensten, aangevuld worden. Als Resident was mij dit zeer goed bekend, maar de middelen ontbraken, om die misbruiken te doen ophouden.

»Dringend noodzakelijk is het, derhalve, dat er een einde kome aan het vestigen van het oog, alleen op het verkrijgen van een groot batig saldo tot het bestrijden van het te-kort op het budget van het moederland; spaarzaamheid moet in Indië betracht en, tot den laatsten cent, moet aan Nederland verantwoord kunnen worden; maar het is niet langer bestabaar, dat een land, dat voor zoo vele millioenen producten aan de Europeesche markt brengt, zoo stiefmoederlijk behandeld wordt als het geval is met Java; gaat men hierin niet over tot verandering, dan zullen alle verbeteringen, die ingevoerd kunnen worden, schipbreuk lijden.»

Buitenlandsche berigten.

DUITSCHLAND.

zou het Oostenrijksche kabinet voornemens zijn, het ontwerp eener tol- en handelsverbinding met Duitschland officieel aan de bondscommissie in Frankfurt voor te leggen. Ook aan het Pruisische kabinet zal het ontwerp tot die vereeniging ten onderzoek worden aangeboden.

— In de eerste dagen zal eene verwisseling en tevens vermeerdering van onze Oostenrijksche bezetting plaats vinden. Ook wil men, dat Oostenrijk rondom onze stad een korps troepen zal bijeen trekken, even sterk als het Pruisische.

— *Christiaan Erasmus*, beschuldigd van deelneming aan den moord van *Lichnowsky* en *Auerswald*, is op Beijersche gebied bij de Zwitsersche grenzen gearresteerd en wordt herwaarts overgevoerd.

— De Aartsbisschop *Johann* van Oostenrijk kwam den 20sten dezer, den avond vóór zijn 68sten geboortedag, met zijne familie te Grätz aan. Hoewel hij had verzocht met geene plegtigheid ontvangen te worden, was toch eene aanzienlijke volksmenigte bijgekomen, om hem hare hartelijke deelneming te betuigen. Des avonds was de stad schitterend verlicht.

Frankfort, 26 jan. De jongste berigten uit Weenen spreken veel van de gematigdheid, waarmede de Fransche regering de Porte in haar geschil aangaande de zaak der vlugtelingen heeft ondersteund, terwijl daarentegen de Britsche regering de Porte op een gevaarlijken weg had willen voeren. Het Oostenrijksche kabinet had thans zijn verlangen tot uitlevering derwijze beperkt, dat de Porte alleen die vlugtelingen, welke in de laatste maanden van 1857 zoude terug zenden. Hiertoe zal de Porte hare toestemming wel geven, en de heer v. *Stürmer* zal dadelijk de diplomatische betrekkingen weder aanknoopen.

— Met eenige spanning ziet men den afloop der gebeurtenissen in Walachije en Moldavie te genoet, welke vorstendommen nog door de Russische troepen worden bezet gehouden, terwijl nieuwe troepen in Bessarabie en Volhynie bijeen getrokken worden. Het Russische kabinet houdt een zeer waakzaam oog op de herziening van de zoogenaamde constitutie, waarmede zich tegenwoordig eene commissie te Jassy en Bucharest bezig houdt. Oostenrijk en Frankrijk moeten in overeenstemming met Rusland pogingen aanwenden, dat de reorganisatie dezer landen op eene rustige wijze geschiede. De Fransche gezant te Weenen, *de la Cour*, heeft instructiën in dien geest ontvangen.

— Uit Milaan meldt men, dat de Aartsbisschop dier stad met zeer veel gestrengheid te werk gaat tegen die geestelijken, welke als partijgangers aan den opstand deel genomen hebben. Reeds zijn er twintig afgezet.

— Het afkopen der dienstplichtigheid met 2100

lires per hoofd, heeft in Lombardije reeds eene som van 10½ millioen aan de schatkist opgebracht, daar reeds 5000 dienstplichtigen van dit middel om zich van de conscriptie te bevrijden, gebruik gemaakt hebben.

— Sedert dat het gerucht zich heeft bevestigd van een verdrag tusschen Oostenrijk, Beijeren, Wurtemberg, Saksen en Hanover, tot regeling van de Duitsche constitutie-quaestie, is de Pruisisch-Duitsche partij in Wurtemberg zeer ter neder gedrukt.

— Uit Munchen wordt bij herhaling gewag gemaakt van aanstaande groote toerusting bij het leger, vermits men in het voorjaar gewichtige gebeurtenissen te ontmoet ziet.

Het Beijersche departement van Oorlog heeft aan de regements-kommandanten bevel gezonden om streng daarvoor te waken, dat de onder-officieren niet meer, zoo als nu geschiedt, de lezing van de hoeratische geschriften onder hunne manschappen bevorderen.

— Den 24sten dezer heeft de Tweede Kamer der Beijersche afgevaardigden met groote meerderheid art. 16 der wet op de vereenigingen, waarbij de affiliatie van staatkundige vereenigingen verboden wordt, aangenomen.

— Op den 14den maart zullen te Hauau voor eene speciale jury terecht staan eenige personen, beschuldigd van deelneming aan den moord van *Lichnowsky* en van *Auerswald*.

— Aan de Badensche grenzen nabij Schaffhausen waren in den nacht van den 18den op 19den januari alle Pruisische troepen in beweging, dewijl het gerucht in omloop was gekomen, dat er heimelijk 800 geweren uit Zwitserland in Baden moesten worden ingevoerd; er verscheen echter niets van dien aard.

— De Zwitsersche bondraad heeft de heeren *Pioda* en *Luvici* uit Tessin naar Turin gezonden om te onderhandelen over het aanleggen van eenen spoorweg over de Alpen, dewijl de Oostenrijksche spoorwegen den goederen-doorvoer aan Zwitserland en Sardinië dreigen te ontnemen.

Berlijn, 26 jan. Het lot der Koninklijke voorstellen in de Tweede Kamer is geweest als volgt:

Art. 1 (Drukpers) aangenomen met 226 tegen 100 stemmen.

Art. 2 (Landstorm) aangenomen.

Art. 3 (Burgerweer) aangenomen.

Art. 4 (Fideicommissen) verworpen met 169 tegen 146 stemmen.

Art. 5 (Ministeriële verantwoordelijkheid) verworpen.

Art. 6 (Ontbinding der Kamer) aangenomen.

Art. 7 (Budgetten moeten eerst aan de Tweede Kamer voorgesteld, en door de Eerste Kamer in huu geheel aangenomen of verworpen worden) aangenomen.

Art. 8 (Zamenstelling der Eerste Kamer) verworpen met 170 tegen 200 stemmen; het gouvernement van *von Arnim* aangenomen met 12 stemmen.

Art. 9 (Kiesdistricten voor de Tweede Kamer) gewijzigd aangenomen.

Art. 10 (Oprigten van eene jurij van hoog verraad) aangenomen met 224 tegen 100 stemmen.

Art. 11 (Ambtenaren) aangenomen.

Art. 12 (Gemeenten) aangenomen.

Art. 13 (Kracht der Koninklijke besluiten ter beslissing der Kamers) aangenomen met 171 tegen 157 stemmen.

Art. 14 (Beëdiging der constitutie door de afgevaardigden en de ambtenaren) aangenomen met 245 tegen 66 stemmen.

Art. 15 (Voortduur der voorloopige kieswet voor de Tweede Kamer) aangenomen.

Er blijft alzoog nog één punt, waartrent de Kamer en de regering zich zullen trachten te verstaan, de vraag in hoever de regering, zonder toestemming der Kamers, belastingen mag heffen.

ENGELAND.

Londen, 26 jan. Als een voorbeeld van buitengewone snelheid op een spoorweg, diene het volgende: Een spoorrein van New-York, in den avond te 10 ure vertrokken, kwam in den vroegen morgen te 3 ure te Albany aan, hebbende dus in 5 uren een afstand van 192½ mijlen afgelegd, ofschoon de trein door de groote hoeveelheid sneeuw nog eenige vertraging had ondergaan.

— Per pakketboot *Linnet* zijn berigten ontvangen vóór den 26sten dezer. Een blad van die laatste stad zegt het volgende over de aanhangige onderhandelingen tusschen den Engelschen gezant, *Henry Southern*, en het gouvernement van Buenos-Ayres:

»Er is geen twijfel aan, dat de quaestie der Europeesche interventie in de Plata-aangelegenheden, eerslang, voor zoo veel Engeland betreft, definitief geregeld zal worden door eene schikking tusschen dat land en de Argentijnsche republiek. Omstandigheden hebben het Fransche kabinet verhinderd, om thans, gelijk bij vroegere gelegenheden, in gemeenschap te handelen, ofschoon het Engelsche gouvernement met de meeste kiesheid is te werk gegaan, zoodat de Fransche eigenliefde zich niet kan beklagen van te zijn voorbijgegaan. Na de beslissende stappen die door Engeland gedaan zijn, behoort Frankrijk de eindregeling der quaestie ook niet langer te vertragen.»

Er is eene copie van een tusschen Groot-Britannië en Buenos-Ayres gesloten verdrag (geteekend door *Felippo Arand* voor het Argentijnsche en door den heer *Southern* van wege het Britsche gouvernement) naar Rio Janeiro gezonden en zou van daar met het stoomschip *Hydra* naar Engeland worden overgebracht.

